

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Vladimír Hajko

K šesťdesiatinám akademika D. Ilkoviča

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 12 (1967), No. 1, 50--52

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139570>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1967

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

- a) Extrémne problémy v analytických funkciách
- b) Kvázikonformné zobrazenie
- c) Funkcie viacerých komplexných premenných

Na uvedené témy uskutočnili sa tiež tri semináre. Jednanie prebiehalo obvyklou formou referátov a oznámení trvajúcich 10 až 60 minút.

Nebolo by tu na mieste vypočítať jednotlivé významné referáty a oznámenia, ktorých bola celá rada, keďže výňatky z nich sa nachádzajú v Zborníku a programe vydanom z príležitosti uskutočnenia sa konferencie. Všetky referáty a oznámenia budú uverejnené v Matematickom časopise Poľskej akadémie vied.

Azda najväčšiu pozornosť vyvolal referát prof. dr. Š. BERGMANA zo Stanford Univerzity, California USA, na tému: Vnútorne rozlíšené rady a ich aplikácie pri pseudokonformných transformáciach v teórii dvoch komplexných premenných. Zaujímavejším a vtipnejším spôsobom bol riešený problém konformného zobrazenia trojnásobnej súvislej oblasti, a to použitím Bergmanových jadrových funkcií. (S časťou tohoto referátu sa mali možnosť zoznámiť i účastníci jeho prednášky v Bratislave dňa 13. IX. 1966 poriadanej pod záštitou JČMF v Bratislave.)

Ďalší teoreticky veľmi významný referát predniesol prof. dr. F. W. GEHRING z Michiganskej univerzity Ann Arbor Michigan, USA, na téma: Viaceré definície pre triedu rovinného quasikonformného zobrazenia.

Z poľských matematikov najvýznamnejšie referáty predniesli prof. dr. F. Leja na tému: O zovšeobecnení určitých viet, prof. dr. Z. Charzynski na tému: Transformácie izolovaných singulárnych bodov a dr. Janikowski na tému: Zjednotenie tried algebraických funkcií tretieho stupňa metódou diferenciálnych rovníc. Na konferencii ďalej odznel rad referátov a oznámení mnohých mladších nádejných poľských matematikov. Je pozoruhodné, že títo sú starostlivo vedené skúsenjšími staršími matematikmi, z ktorých mnohí zaujímajú popredné miesto v matematike.

Záverom možno konštatovať, že by bolo určite vhodné, keby každoročne bolo vysielané niekoľko mladých talentovaných matematikov z ČSSR do Lodžskej alebo Krakowskej školy analytických funkcií.

Nádhera krajina, krásne počasie, ako i prostredie a znamenité pohostinstvo poľských priateľov bolo cenným doplnkom konferencie, ktorá bola pre všetkých účastníkov zážitkom po každej stránke a ostane nám dlho v pamäti.

F. Héger, J. Michálek

K ŠESŤDESIATINÁM AKADEMIKA D. ILKOVIČA

Dňa 18. I. 1967 sa dožil 60 rokov akademik SAV a člen korešpondent ČSAV Dionýz ILKOVIČ, doktor fyzikálno-matematických vied, profesor a vedúci Katedry fyziky na Elektrotechnickej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. Narodil sa v Štiavniku pri Prešove, v Prešove končil svoje gymnaziálne štúdiá. Univerzitné štúdium v odbore chémie, fyziky a matematiky absolvoval v r. 1930 na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Najprv pôsobil ako asistent fyzikálnej chémie u prof. J. Heyrovského na Karlovej univerzite, neskôr vyučoval až do r. 1940 na viacerých stredných školách v Prahe. Na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity sa aj habilitoval a v r. 1940 prichádza do Bratislavy na Slovenskú vysokú školu technickú ako profesor fyziky, kde pôsobí dodnes. V Bratislave prednášal celý rad rokov fyziku aj na Prírodovedeckej fakulte UKo, na budovaní ktorej sa významne podieľal.

Doterajšie vedecko-pedagogické pôsobenie akademika D. Ilkoviča možno rozdeliť nielen geograficky, ale aj obsahovo na dve obdobia: na obdobie pôsobenia v Prahe a na obdobie pôsobenia v Bratislave. Pražské obdobie D. Ilkoviča sa vyznačuje jeho veľmi aktívnou a plodnou vedeckou činnosťou v odbore polarografie. Pracuje vo vedeckej škole prof. J. Heyrovského,

zakladateľa polarografie, terajšieho akademika ČSAV a nositeľa Nobelovej ceny za rok 1959. Neobyčajná experimentálna zručnosť D. Ilkoviča a jeho vynikajúce schopnosti exaktne formulovať problémy a myšlienky umožnili D. Ilkovičovi samostatne vyriešiť alebo podieľať sa na vyriešení viacerých základných vedeckých problémov súčasnej polarografie. Tak napr.: navrhol a overil zapojenie, umožňujúce značné zvýšenie analytickej citlivosti polarografickej metódy; podrobne preštudoval a matematicky vyjadril závislosť polarografického difúzneho prúdu od koncentrácie depolarizátora ako aj od parametrov charakterizujúcich ortuťovú kvapkovú elektródu; odvodil analytické vyjadrenie priebehu polarografickej vlny a zaviedol pojem tzv. polvlnového potenciálu ako kvalitatívnu charakteristiku depolarizátora, prítomného v elektrolyzovanom roztoku; podal teoretický výklad polarografických maxim, založený na vplyve nehomogenného elektrického poľa v okolí ortuťovej kvapkovej elektródy. Počas svojho pražského pôsobenia publikoval D. Ilkovič sám alebo so spolupracovníkmi 11 vedeckých pojednaní a jednu knižnú monografickú publikáciu o polarografii. Výsledky jeho vedeckej práce v odbore polarografie našli doma i vo svete mimoriadny ohlas. Významným spôsobom prispeli k rozvoju polarografie a významne ovplyvnili jej vývoj. D. Ilkovič je prvým slovenským vedeckým pracovníkom v odbore fyzikálnej chémie, dosah vedeckých prác ktorého bolo možno už za I. ČSR hodnotiť vo svetovom meradle.

Príchodom do Bratislavy v r. 1940 D. Ilkovič prakticky prerušil svoju vedeckú činnosť v odbore polarografie. Bol postavený pred celkom iné úlohy. Mal zabezpečiť výuku fyziky na Slovenskej vysokej škole technickej, ako aj na Prírodovedeckej fakulte UKo. Začínal takmer z ničoho, a to ako pri budovaní laboratórií tak aj pri formovaní kolektívu učiteľov fyziky na Ústave technickej fyziky SVŠT, ktorého sa stal prednostom. Jeho prvými spolupracovníkmi boli jeho najlepší poslucháči Prírodovedeckej fakulty, ktorých prof. Ilkovič prijal najprv za demonštrátorov a vedecké pomocné sily, neskôr za asistentov. Situácia vyžadovala, aby sa prof. Ilkovič v tomto období plne koncentroval predovšetkým na úlohy výuky fyziky ako na SVŠT tak najmä na Prírodovedeckej fakulte UKo. Venoval týmto úlohám všetok svoj voľný čas a preukázal v tomto období mimoriadnu pracovnú obetavosť. Prednášal celý rad špeciálnych prednášok, písal a vydával skriptá, organizoval fyzikálno-chemické rozhovory, kde sa diskutovalo o rôznych vedeckých problémoch, a pod. Jeho prednášky si poslucháči veľmi vážili a vážia, lebo mali a majú vysokú odbornú úroveň, vyznačujú sa originálnym prístupom k problematike a učia vedecky myslieť. Pre poslucháčov predstavoval prof. Ilkovič vždy vysokú vedeckú i ľudskú autoritu. Bohaté skúsenosti vo výuke fyziky na bratislavských vysokých školách umožnili prof. Ilkovičovi napísať a vydať v r. 1957 prvú slovenskú vysokoškolskú učebnicu fyziky, ktorá sa v celoštátnom meradle stretla s veľmi priaznivým ohlasom a vyšla už v 3 vydaniach.

Vedecká činnosť prof. Ilkoviča je v období jeho bratislavského pôsobenia orientovaná prevažne na riešenie niektorých problémov matematickej fyziky. Tak napr. podal jednoduché kinematické zdôvodnenie Maxwellovho posuvného prúdu; prispel k formulácii základných zákonov elektrodynamiky v Minkowského štvorrozmernom časopriestore. Ako priekopník dôsledného používania vektorového počtu vo fyzikálnom myslení a vyjadrovaní sa napísal a vydal knižnú publikáciu „Vektorový počet“, ktorá vyšla vo 2 vydaniach a má vo vedeckých kruhoch veľmi dobrý zvuk. Publikáčnú činnosť prof. Ilkoviča počas jeho bratislavského pôsobenia tvorí 7 vedeckých a odborných pojednaní, dve rozsiahle knižné publikácie, celý rad skript, preklad jednej sovietskej učebnice a iné.

Neobyčajne rozsiahla, záslužná a plodná je organizátorská činnosť akademika D. Ilkoviča pri budovaní Slovenskej vysokej školy technickej, Prírodovedeckej fakulty UKo, na ktorej niekoľko rokov vykonával aj funkciu dekana, pri budovaní Slovenskej akadémie vied, ktorej bol prvým hlavným vedeckým tajomníkom. Akademik Ilkovič položil základy pre rozvoj fyzikálnych vied na Slovensku, vychoval alebo významne prispel k výchove celého radu fyzikov, ktorí dnes úspešne vedecky pracujú na fyzikálnych pracoviskách slovenských vysokých škôl i Slovenskej akadémie vied.

Zaslúžil sa významne aj o rozvoj činnosti Jednoty čs. matematikov a fyzikov na Slovensku, ktorá si ho pri príležitosti 100-ročného jubilea JČMF zvolila za čestného člena.

Šesťdesiatka akademika D. Ilkoviča je pre nás, jeho žiakov, ale aj pre celú našu verejnosť vhodnou príležitosťou, aby sme mu vyslovili úprimnú vďaku a uznanie za jeho priekopnícku, významnú a záslužnú činnosť, ktorú pre rozvoj fyziky na Slovensku vykonal. Súčasne si želáme, aby si na ďalšie roky podržal ten mladistvý elán, sviežosť a záujem o prácu, ktoré vlastnosti ho vždy tak výrazne charakterizovali.

Vladimír Hajko

ŠEŠŤDESIATINY PROF. DR. JÁNA VANOVIČA

Dňa 17. I. 1967 sa dožíva šesťdesiatych rokov význačný slovenský pedagóg, vedecký pracovník a popularizátor vedy prof. dr. JÁN VANOVIČ, profesor Prírodovedeckej fakulty v Bratislave, dobre známy svojimi článkami aj čitateľom nášho časopisu.

Zpočiatku pôsobil na gymnáziách ako stredoškolský profesor, neskôr od r. 1941 ako docent na Slovenskej vysokej škole technickej, na Filozofickej fakulte a na Vysokej škole obchodnej v Bratislave. R. 1947 bol menovaný profesorom fyziky na Pedagogickej fakulte Univerzity v Bratislave, kde pracoval 7 rokov, tj. do prechodu na Vysokú školu pedagogickú. Tam pracoval do r. 1959, keď prešiel znovu ako profesor na Komenského univerzitu v Bratislave, kde pracuje dodnes.

Prof. Vanovič je pokrokový človek, ktorý sa vždy ochotne zúčastňuje verejného života na tom mieste, kde ho spoločnosť najviac potrebuje. Práve preto sa zúčastnil aj Slovenského národného povstania, za čo bol od decembra 1944 do marca 1945 väznený gestapom. Po oslobodení, keď Slovensko potrebovalo skúsených organizátorov v odbore školstva, pracoval obetavo na Povereníctve školstva a kultúry, pričom stále prednášal ako docent na bratislavských vysokých školách. Neskôr štyri roky vykonával úspešne funkciu dekana Fakulty prírodných vied Vysokej školy pedagogickej. Aj v súčasnej dobe sa ochotne zúčastňuje organizačného života JČMF, organizuje prácu pedagógov, pracujúcich v odbore modernizácie výuky fyziky, pracuje v redakčných radách fyzikálnych a pedagogických časopisov, popularizuje svoj vedný odbor tým, že publikuje v dennej tlači a časopisoch, prednáša v rozhlase a televízii, atď. Táto činnosť prof. Vanoviča je veľmi bohatá, záslužná a má dobré výsledky. Stačí prelistovať ročníky časopisov Fyzika v škole, Rozhľedy, Svet vedy, Naša veda, všade sa stretne s článkami prof. Vanoviča, ktorý má dar prístupne a zrozumiteľne hovoriť aj o nejnáročnejších problémoch nielen k odborníkovi, ale aj k laikovi.

Z tej časti vedecko-výskumnej práce prof. Vanoviča, ktorá bola publikovaná, sú známe jeho publikácie k problematike častice a vlny a k problematike magnetickej susceptibility ako identifikačnej konštanty. Prof. Vanovič venoval tiež pozornosť teoreticko-poznávacím problémom fyziky a publikoval viac prác v Predvoji a osobitných publikáciách, ktoré vyšli vo Vydavateľstve Obzor, ako na pr. „Priestor, čas a hmota v astronómii“, „Filozofické problémy priestoru a času“ a pod.

Z knižných publikácií prof. Vanoviča sú známe jeho učebnice, ďalej knižka „Astronautika“ (Obzor 1964), ale hlavne knižná publikácia „Kilogram-kilopond“ o zavedení jednotkovej sústavy SI. O oblube a užitočnosti poslednej uvedenej publikácie svedčia nielen jej nové vydania u nás, ale to, že vyšla v cudzích rečiach.

Pretože bol prof. Vanovič veľakrát znovu stavaný do situácie, že mal zariaďovať nové katedry a v dôsledku toho aj pripravovať prednášky z nových predmetov, obetavo pripravoval a vydával skriptá pre svojich poslucháčov. Počet titulov skript sa pohybuje okolo 15, pričom viaceré z nich vyšli aj v ďalších vydaniach.

Záslužnú činnosť vyvíjal a vyvíja prof. Vanovič v otázkach modernizácie výuky fyziky. Pritom nielenže sa aktívne zúčastňuje príslušných rokovaní, ale prednáša k tejto problematike u nás